

بعثت هنوز هم استمرار دارد

حجت‌الاسلام والمسلمین سید مجاهد استاد حوزه و رئیس پژوهشگاه فقه‌های اسلامی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

اگرچه تحولات تاریخی در مقاطع خاص زمانی و برای افراد خاص رخ می‌دهد، مهم آن است که بدانیم آن تحول چه ظرفیتی برای اثرگذاری دارد. بعثت اگرچه در زمان پیامبر^(ص) و در سرزمینی مشخص رخ داد و ازفضا آن سرزمین، ظرفیت تمدنی خوبی نداشت و مردم آن از جاهلیت رنج می‌بردند، محتوای پیام به‌گونه‌ای است که ظرفیت فراگیری برای تحول در فطرت‌ها را دارد.

منطق جهان شمول

تاریخ‌نشان داده‌است‌باوجودمشکلات فراوانی که در سال‌های نخست بعثت برای پیامبر^(ص) رخ داد، منطق دین نبوی جهان شمول بود. تبعاً این دین، جای خود را بین عقول و قلوب باز می‌کند و در زمان و مکان محصور نمی‌ماند. اسلام ازمنطق ظلم‌ستیزواستکبارستیزو جامعیت، برخوردار است. این منطق در عصر نبی اکرم^(ص) اگرچه در منطقه‌ای غیرپیشرفته رخ داد، نمی‌شد آن را نپذیرفت، لذا مردم عادی حتی اشراف و بزرگان، این بعثت و پیام آن را پذیرفتند؛ چون دریافتند که سعادت دنیا و آخرتشان را تأمین می‌کند.

حاکمیت دینی، با خواست فطرت‌ها

سعادت‌ی که بعثت برای انسان به ارمغان آورد، بعد از اندک زمانی، گستره‌ای فراگیر یافت و جوامع انسانی را دستخوش تحولاتی اساسی کرد، از این‌رو برخلاف جریان‌ی که می‌کوشد استیلای اسلام را نظامی جلوه دهد، حاکمیت این دین بر نقاط مختلف جهان، براساس خواست انسان‌ها و جوامع مدنی بود؛ وگرنه چرا در حمله مغول‌ها و امثال آن، مردم همراه نشدند؟

بعثت استمرار دارد

این مبعث که سبب مقابله همه ظرفیت‌های کفر و شرک برابر پیامبر^(ص) شد، قیامی علیه ضدارزش‌های دروغین و جعلی و زمینی و این دنیایی بود و توانست ارزش‌های آسمانی و الهی را بر زندگی انسان‌ها حاکم کند. بعثت در عصر حاضر هم باید امتداد داشته باشد و علیه نظم مادی مبتنی‌بر لذت جسمانی و سرمایه‌سالاری و استکبار و مادیت قیام کند. به تعبیر صریح‌تر چه‌بسا بعثت، تقابل تمدنی اسلام و غرب است که نمادی از دو فرهنگ مادی و اسلامی محسوب می‌شود. امروز هم بعثت به‌دلیل تقابل همیشگی ارزش‌های دینی و غیردینی، دربستر تاریخ جریان دارد واز ظرفیت تحول‌آفرینی و تمدن‌سازی برخوردار است. اگر مفاد بعثت و پیام نبوی را درک و فہم کنیم، به اسلام سکولار و متحجر و آمریکایی مبتلا نمی‌شویم. پیامبر^(ص) با بعثت، روحید را به ارمغان آورد و این محدود به باور‌ها نمی‌شود، بلکه سبک زندگی را هم در بر می‌گیرد؛ یعنی نمی‌توان توحید‌باور بود اما به‌گونه‌ای زیست که زندگی منهای خدا باشد، چنان‌که قریش به زبان، اسلام آورد اما زندگی اشرافی و مبتنی بر مادیت را دنبال کرد؛ خروجی این تفکر، مسلمانانی جاهل بودند که تمدن مبتنی بر سلطنت را شکل دادند و به رفاه‌گرایی و مادی‌گرایی مبتلا شدند. این تفکر، مضرات بسیار را بر مسلمانان تحمیل کرد و تمدن خروجی آن، امتداد بعثت نبود، بلکه منطق جاهلیت بود که لباسی از اسلام بر تن داشت!

زمانی از بعثت به‌عنوان حادثه‌ای تاریخی یاد می‌کنیم اما زمانی بعثت، مقوله‌ای در امتداد واستمرار تاریخ است؛ چرا که مبعث دو امتداد واستمرار دارد؛ یکی کتاب که ما حاصل بعثت و دعوت نبوی است و دیگری اهل بیت^(ع). پیامبر اکرم^(ص) در حدیث مشهور به نقلین به این دو استمرار تأکید می‌کنند؛ این دو میراث، استمرار و حیات بعثت را تضمین می‌کنند. دو سیره موازی وجود دارد؛ یکی خلفا که عمدتاً از سیره و سنت منحرف شدند و در مقابل، اهل بیت^(ع) به‌مثابه شارحان سنت نبوی و مفسران قرآن هستند که منطق صحیح بعثت را برای نسل‌های آینده تبیین می‌کنند. امیرمؤمنان^(ع) در خطبه ۹۴ نهج‌البلاغه می‌فرماید: «به رسالتش فرستاد، درحالی‌که مردم گمراهانی حیرت‌زده و در فتنه فرو افتاده بودند. رسول...»^(ص) نصیحت و نیک خواهی را به حد اعلی رسانید و به راهشان آورد و به حکمت و اندرز نیکو، آن‌ها را به راه خدا فراخواند». (نهج‌البلاغه، ترجمه فولادوند، ص ۱۱۹). سیره اهل بیت^(ع)، تفسیر سنت نبوی و قرآن است و از این سبتر، حیات بعثت را تضمین کرده‌اند و در نهایت منطق اصلی اسلام با ظهور امام زمان^(عج)، گفتمان و منطق غالب جهان می‌شود.

پاسخگوی بشر تا قیامت

دین خاتم، مدعی است که تا قیامت، پاسخگوی همه نیاز‌های بشر خواهد بود؛ البته این خاتمیت، نیازمند جامعیت نیز است. اگر چه بشر در ادوار مختلف، تحولاتی همچون مدرنیته یا فناوری‌ها را تجربه کرده است، مانع از فہم و درک بعثت برای او نمی‌شود. منطق بعثت برای همگان در همه زمان‌ها و همه جوامع، قابلیت بازخوانی و اثرگذاری دارد؛ چون اسلام صرفاً برای مردم عربستان آن‌هم با قوانین محدود، ظهور نکرده است.

اشارت

هنری که انسان را از مصیبت حفظ می‌کند

طیبه اشرفی^(۱) همه ما علاقه‌مندیم طوری تصمیم بگیریم و عمل کنیم که پشیمان و به ویروس «ای‌کاش» مبتلا نشویم. آموزه‌های روایی و احادیث اهل بیت^(ع) راه پیشگیری از چنین ابتلایی را در دوراندیشی به ما آموخته‌اند.

امام علی^(ع)؛ «دوراندیشی یک هنر است، ثمره دوراندیشی، سالم ماندن [از آسیب‌ها] است. کسی که دوراندیشی او را پیش نبرد، ناتوانی او را عقب اندازد» (غررالعمک، ۱۱۷، ۴۵۹۰، ۸۲۰۸).

امیرالمؤمنین^(ع) همچنین می‌فرماید: «هرکه بدون عاقبت‌اندیشی در کارها دست به کاری زند، خود را گرفتار سختی‌ها و مصائب کند» (تحف‌المقول، ۹۰).

واز ایشان است که «هرکه دست به کاری زند بی‌آنکه در عواقب آن بیندیشد، خود را در معرض انواع گرفتاری‌ها اندازد» (کنزالفوائد، ۲۸۰/۱).

به فرموده مولای متقیان^(ع) «اندیشیدن پیش از کار، تورا از پشیمانی ایمن می‌دارد» و نیز «هرکه در عواقب امور بتگرد، از گرفتاری‌ها در سلامت ماند»، «هرکه در عواقب امور بیندیشد، از مهلکه‌ها در امان ماند». ایشان همچنین دوراندیشی را نشانه خردمندی می‌دانند و تأکید می‌کنند: «پیش از کار بیندیش تا به سبب کاری که می‌کنی، سرزنش نشوی» (مستدرک‌الوسائل، ۱۱/۳۰۸/۱۳۱۱۵).

«در سفارش‌های آدم^(ع) به فرزندان شیث^(ع) نیز آمده است: «هرگاه عزم کاری کردید، در عاقبت آن بیندیشید؛ زیرا من اگر در عاقبت کار خود می‌اندیشیدم، آنچه به سرم آمد، نمی‌آمد» (بغیرالانوار، ۷۸/۴۵۲/۱۹).

امام صادق^(ع) نیز می‌فرماید: «مردی خدمت پیغمبر خدا^(ص) آمد و عرض کرد: ای رسول خدا! به من سفارشی کن؛ پیامبر^(ص) فرمودند: «اگر به تو سفارشی کنم، به آن عمل می‌کنی؟» پیامبر^(ص) سه‌بار این سخن را فرمودند و آن مرد هر سه بار جواب داد: آری، ای رسول خدا! پس رسول خدا^(ص) به او فرمودند: به تو سفارش می‌کنم که هرگاه خواستی کاری کنی، در عاقبت آن بیندیش؛ اگر کار درستی بود، آن را انجام ده و اگر نادرست و گمراه‌کننده بود، از آن خودداری کن» (الکافی، ۸/۱۵۰/۱۲۰).

علاوه‌بر این، روایات به ویژگی‌های انسان دوراندیش نیز اشاره و تصریح می‌کنند؛ چنان‌که امام علی^(ع) می‌فرماید: «دوراندیش، کسی است که فریبندگی دنیا، او را از کار برای آخرت باز ندارد» (غررالعمک، ۱۹۴) و نیز تأکید می‌کنند: «دوراندیش کسی است که دوست خوب برگزیند؛ زیرا آدمی به دوست خود سنجیده می‌شود» (غررالعمک، ۲۴۶). هستند افرادی که به تعبیر احادیث، دوراندیش‌ترین مردم هستند. این‌ها وصافی دارند؛ چنان‌که پیامبر اکرم^(ص) فرمودند: «دوراندیش‌ترین مردم کسی است که بیش از دیگران، بر خشم خویش چیره آید» (الأمالی‌للمصدق، ۲۳/۲۱/۱۲۰). امام علی^(ع) در جای دیگری می‌فرماید: «دوراندیش‌ترین مردمان کسی است که شکیبایی و عاقبت‌اندیشی، جامه زیرین و زبرین او باشد» (غررالعمک، ۳۲۷۵). و نیز از ایشان است که «دوراندیش‌ترین مردم کسی است که به وعده خود عمل کند و کارآموزش را به فردا نینکند» (غررالعمک، ۳۳۴۱) و نیز تأکید می‌کنند: «صلح‌جویی با مخالفان و مدارا با دشمنان، کمال دوراندیشی است» (غررالعمک، ۷۲۲۲).

پیامبر اکرم^(ص)، خرمه مال المسلمین کُخرمه دَیمه. (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۵۱۰).

روشنا

حرمت داشتن مال یک مسلمان، همچون حرمت خون و جان اوست (مراعات آن بر همه واجب است).

«يَا مَنْ أَزْجُوهُ لِكُلِّ خَيْرٍ»؛ دعایی برای بهره‌برداری از برکات ماه رجب

یک معرفی عاشقانه از خدا

حمیده ذاکری کار خدا که می‌گویند بی حکمت نیست. این است که پشت تفاوت ماه‌ها و روزهایش، هم حکمتی نهفته است؛ ماه‌هایی که انگار هرکدام در بخشی از سال برای بیرون آوردن ما از روزمرگی و حرکت به‌سمت رشد و تعالی، برنامه‌هایی دارند. این است که یک ماه با دعا پیوند خورده است و یک ماه با عزا. بین ماه‌های خدا ماه رجب که درحال حاضر در روزهای آغازینش هستیم، یکی از ماه‌های مبارک است که اهل بیت^(ع) درباره فضیلت و برکت‌های آن، سخنان بسیاری گفته‌اند و در این سخنان به دنبال آموزش ما برای بهره‌برداری هرچه بیشتر از این ماه و برکاتش بوده‌اند. یکی از راه‌های استفاده از برکات این ماه، دعاست و به همین دلیل ادعیه فراوانی در اعمال آن توصیه شده است که یکی از مشهورترینشان، دعای «یا مَنْ أَزْجُوهُ لِكُلِّ خَيْرٍ» است. در ادامه درباره این دعا و فواید آن بیشتر خواهیم نوشت.

دعایی برای طلب خیر در ماه رجب

دعای یا مَنْ أَزْجُوهُ از دعاهایی است که امام صادق^(ع) خواندن آن را در ماه رجب سفارش کرده‌اند. خواندن دعای یا من ارجوه، براساس نقل سیدبن طاووس، در ماه رجب، صبح و شب و پس از هرکدام از نمازهای یومیه سفارش شده است. محمدبن یعقوب کلینی، محمدبن عمر کشی، شیخ طوسی و سیدبن طاووس، از اقبال‌الشیعه، این دعا را نقل کرده‌اند. سیدبن طاووس، عالم شیعه قرن هفتم هجری قمری، در کتاب اقبال‌الاعمال، دعای یا من ارجوه را ذکر کرده است که به‌گفته علامه مجلسی، سندان معتبر است. گفته شده است نقل این دعا توسط کلینی، کشی، شیخ طوسی و سیدبن طاووس، این اطمینان را به ما می‌دهد که مضامین آن از امام صادق^(ع) صادر شده است.

دعایی با مضامین عارفانه

دعای گفته‌شده هرچند کوتاه است، دارای مضامین بلندی است که به‌گفته شارحان، همه ما نیازمند آن هستیم. در دعای یا من ارجوه، دعاکننده از خدا می‌خواهد که همه خوبی‌های دنیا و آخرت را به او عطا و همه بدی‌های دنیا و آخرت را از او دور کند. در مقدمه و پایان دعا، خدا با صفت جودستایش می‌شود؛ برای نمونه در یکی از فرازها گفته شده است خدا به کسی که از او درخواستی نکرده است و اورا نمی‌شناسد نیز، از روی مهربانی عطا می‌کند. (اقبال‌الاعمال، ج ۲، ص ۶۴۴). گویی این دعا یک معرفت‌نامه عاشقانه درباره پروردگار است که ما در وقت نیکی و بدی به او امیدوار هستیم.

پناه تو در برابر شر است

آیتا... جوادی‌آملی نیز در سخنی درباره این دعا گفته است؛ «این دعای نورانی «یا مَنْ أَزْجُوهُ لِكُلِّ خَيْرٍ» اختصاصی به بعد از نماز ندارد، در بسیاری از فرصت‌های شب و روز این ماه، می‌توان این دعا را خواند... اینجا که می‌فرماید: «وَأَمَّنْ سَخَطَهُ» جمله انشایی است، یعنی خدا یا! مرا از سخط و عذاب و غضب خودت نجات بده. «یا مَنْ أَزْجُوهُ لِكُلِّ خَيْرٍ وَأَمَّنْ سَخَطَهُ عَذَّ كُلِّ شَرٍّ» خدا یا! حوادث تلخی که پیش می‌آید، مرا در آن حوادث تلخ حفظ کن. غرض این است که این دعا اختصاصی به تعقیبات نماز ندارد، در کل این ماه، در فرصت‌های مناسب و هر وقت که برای انسان حالی پیدا شد، این دعا را زمزمه کند.» (آرشیو جلسات درس اخلاق، ۱۳۹۶/۱/۱).

احکام

آیتا...العظمی خامنه‌ای

۱. با وجود شرایط، محدود به مقدار خاصی نیست.
۲. اگر جایی از بدن یا لباس که با زخم فاصله دارد به رطوبت زخم نجس شود، جایز نیست با آن نماز بخواند. ولی اگر مقداری از بدن یا لباس که معمولاً به رطوبت زخم آلوده می‌شود، به رطوبت آن نجس شود، نماز خواندن با آن مانعی ندارد.

آیتا...العظمی مکارم‌شیرازی

۱. زخم‌هایی که قابل تطهیر است، داخل در این حکم نیست.
۲. لباس‌هایی که به‌طور متعارف، خون به آن سرایت می‌کند، معفو است.

آیتا...العظمی شبیری‌زنجانی

در خون غیرزخم اگر مقدار خون کمتر از دایره‌ای به قطر ۲۳ میلی‌متر باشد، اشکال ندارد و در خون زخم تا وقتی که زخم خوب نشده است، می‌توان با آن خون نماز خواند، حتی اگر بیشتر از این مقدار باشد؛ البته اگر بیشتر از متعارف، اطراف زخم را نجس نکرده باشد؛ وگرنه حکم خون غیرزخم را دارد.

آیتا...العظمی صافی‌کلی‌ایگانی

۱. برای زخم اندازه معینی بیان نشده است، ولی خون لباس و بدن اگر کمتر از اندازه بند انگشت سیابه باشد، ضرری در نماز ندارد.
۲. به‌طورکلی خون در لباس اگر کمتر از بند انگشت باشد، معفو است و فرقی ندارد در کجای لباس نمازگزار باشد.

آیتا...العظمی نوری‌همدانی

۱. خون جروح و قروح تا زمانی که زخم التیام پیدا نکرده است، چنانچه تطهیر آن عسبر و جرح نوعی یا شخصی داشته باشد، برای نماز معفو است.
۲. فقط همان مقدار از لباس که در اطراف زخم است، معفو است.